

Årsrapport

2007

Økokrim

Kort om Økokrim

Den sentrale enhet for etterforskning og påtale av økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet (Økokrim) er kompetansesenteret i politiet og påtalemyndigheten for bekjempelse av disse kriminalitetsformene. Økokrim ble etablert i 1989, og er både et særorgan i politiet og et statsadvokatembete med nasjonal myndighet. De formelle reglene om Økokrim finnes i påtaleinstruksen kapittel 35.

Visjon

Norge er et godt land å leve i. Vi har mange viktige verdier å verne. Kriminalitet er en trussel mot disse verdiene. Ved å bekjempe kriminalitet bidrar Økokrim til å verne viktige verdier i det norske samfunnet. *Vern av viktige verdier* er Økokrims visjon.

Overordnet mål

Økokrims overordnede mål er å bekjempe økonomisk kriminalitet, miljøkriminalitet og hvitvasking av utbytte fra straffbare handlinger.

Økokrims oppgaver

- avdekke, etterforske, påtale og føre egne saker for retten
- bistå nasjonale og utenlandske politi- og påtalemyndigheter
- heve politiets og påtalemyndighetens kompetanse og drive opplysningsvirksomhet
- drive kriminaletterretning, særlig å motta og analysere rapporter om mistenkelige transaksjoner
- være rådgivende organ for sentrale myndigheter
- delta i internasjonalt samarbeid

Allmennprevensjon er et sentralt mål for vår virksomhet. Gjennom arbeidet med konkrete straffesaker sender vi ut et signal til allmennheten om at man risikerer straff dersom man overtrer reglene på våre områder. Den største andelen av Økokrims ressurser brukes på arbeidet med konkrete straffesaker.

Kort om Økokrim	2
Økokrim-sjefen har ordet	4
Økokrim i tall	5
Hvordan jobber Økokrim?	7
Saksgang	8
Økokrim-saker i 2007	10
Kompetanseorganet Økokrim	22
Nasjonalt og internasjonalt samarbeid	23

Økokrim-sjefen har ordet

Økokrim-sjef Einar Høgetveit

Økokrims oppgave er å bekjempe økonomisk kriminalitet, miljøkriminalitet og hvitvasking av utbytte. Det gjør vi først og fremst – men ikke bare – ved å etterforske og føre konkrete straffesaker for retten. Slik sender vi et signal til potensielle lovbrytere om at det er forbundet med en strafferisiko å overtreglene på våre områder. På første side av Dagens Næringsliv 29. mai 2007 ga jeg uttrykk for dette ved følgende spissformulering: *“Min oppgave er å skape frykt.”*

Ved å sende et slikt signal gjennom straffesakene er formålet å søke å unngå at kriminalitet begås. Hvorvidt vi lykkes i dette, er egentlig umulig å måle. Men det er all grunn til å tro at personer som står overfor valget om å begå eller avstå fra å begå økonomisk kriminalitet eller miljøkriminalitet, tenker seg ekstra om dersom de samtidig vet at de risikerer straff hvis de velger feil.

Selv om man skulle mene at kriminaliteten innenfor Økokrims saksfelt øker (noe som i seg selv er vanskelig å måle), mener vi at arbeidet vårt har en virkning. Risikoen for å bli tatt ville vært mye mindre uten Økokrim, og vi får fellende dommer i de aller fleste av sakene våre. Det er rimelig å slutte at arbeidet vårt har en forebyggende effekt. At vi også i 2007 skåret høyt på Synovate MMIs profilundersøkelse tyder i hvert fall på at folk flest mener vi gjør en god jobb.

Når hovedoppgaven er allmennprevensjon, blir det helt avgjørende at det vi gjør, blir formidlet til allmennheten. Litt forenklet sagt: Man kan vanskelig tale om allmennprevensjon hvis allmennheten ikke vet hva vi gjør. Oppdraget vårt er egentlig ikke fullført før virksomheten vår er kjent for folk flest. Det betyr at det vi gjør, må omtales i media. Men bruk av media krever betydelig omtanke og ydmykhet, både av hensyn til dem som er berørt, og av hensyn til etterforskningen. I Økokrim bruker vi mye tid på å snakke om vårt forhold til media. Én hovedregel er at vi skal ha en lav profil under etterforskningen. Det er dessuten en “dødssynd” å lekke opplysninger i Økokrim.

Forholdet til media er viktig, men forutsetningen er selvsagt at vi har noe å meddele. Årsrapporten viser bredden i Økokrims virksomhet. Mest ressurser bruker vi på å etterforske og ta til retten egne saker om økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet. Vi driver dessuten en utstrakt bistandsvirksomhet, både til norske og utenlandske politienheter og påtalemyndigheter, og har stor kontakt med andre offentlige etater. Vi videreformidler vår erfaring og kunnskap til det øvrige politiet og andre, både gjennom undervisning – ikke minst på Politihøgskolen – og gjennom skriftlige arbeider, som tidsskriftet Miljøkrim og vår egen skriftserie. Vi mottar, bearbeider og videresender informasjon som framkommer gjennom meldesystemet i hvitvaskingsloven. Arbeidet med å utvikle et nytt datasystem som vil effektivisere denne virksomheten, har pågått i hele 2007, og systemet vil bli tatt i bruk i inneværende år. Etterretningssystemet Indicia ble i 2007 innført på Økokrim. Vi utarbeidet en nasjonal trendrapport om økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet og laget en egen strategisk analyse om uformelle verdioverføringssystemer, såkalt Hawala-virksomhet. Det siste ledet til et forslag herfra om at de berørte departementene bør vurdere å endre vilkårene for å kunne drive betalingsformidling til utlandet slik at Hawala-lignende ordninger kan drives på lovlig måte.

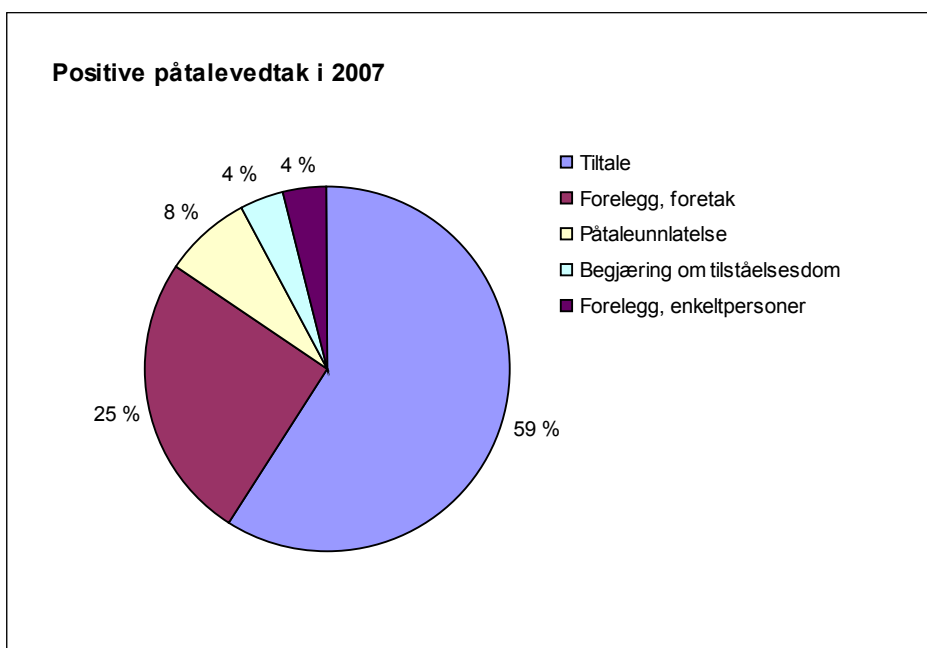
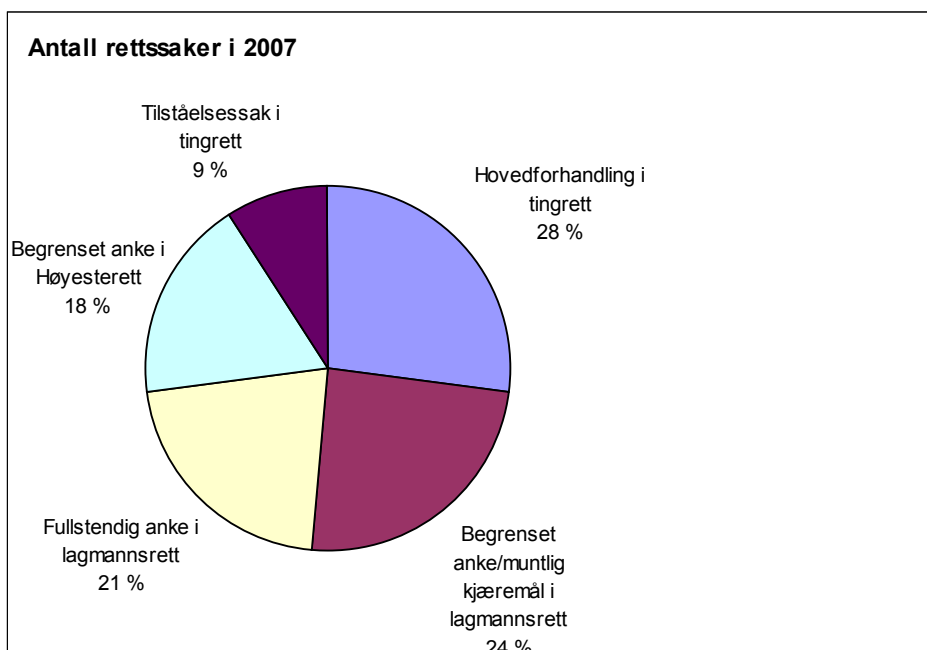
Til slutt nevner jeg at vi i 2007 besluttet – i tråd med norsk rettskrivningsnorm – å skrive “Økokrim” med små bokstaver. At det tidligere het “ØKOKRIM”, skyldes at navnet skrives slik både i påtaleinstruksen og hvitvaskingsloven. Det vil nok gå noen tid før både vi selv og omgivelsene fullt ut har vendt seg til den nye skrivemåten.

Men at vi skriver navnet vårt med små bokstaver, betyr selvsagt ikke at vi for fremtiden skal framstå som en liten og ubetydelig enhet. I tråd med vår hovedoppgave – å bekjempe økonomisk kriminalitet, miljøkriminalitet og hvitvasking av utbytte – skal Økokrim fortsatt synes godt i samfunnsbildet!

Økokrim i tall

Nøkkel tall	Enhet	2007	2006	2005
Domfellelse i rettskraftige avgjørelser	%	87	84	73
Oppklaring	%	95	98	86
Rettsaker (tingrett, lagmannsrett, Høyesterett)	Antall	34	36	32
Rettskraftige avgjørelser	Antall	59	58	66
Rettskraftige økonomiske reaksjoner	Mill. kr.	2 448*	66	59
Påtalevedtak	Antall	51	79	54
Nye sakskomplekser	Antall	42	32	27
Sakskomplekser under etterforskning per 31. desember	Antall	41	43	33
Saker vi yter bistand i	Antall	75	60	60
Meldinger om mistenkelige transaksjoner	Antall	7 543	7 042	4 893
Saksbehandlingstid	Dager	390	465	331
Budsjett per 1. januar	Mill. kr.	99	97	87
Stillinger	Antall	136	135	125

* Idømt erstatning i sakskomplekset Finance Credit: 2 milliarder 357 millioner kroner

Positive påtalevedtak er etterforskning som resulterer i for eksempel tiltale eller forelegg/bot

Organisasjon

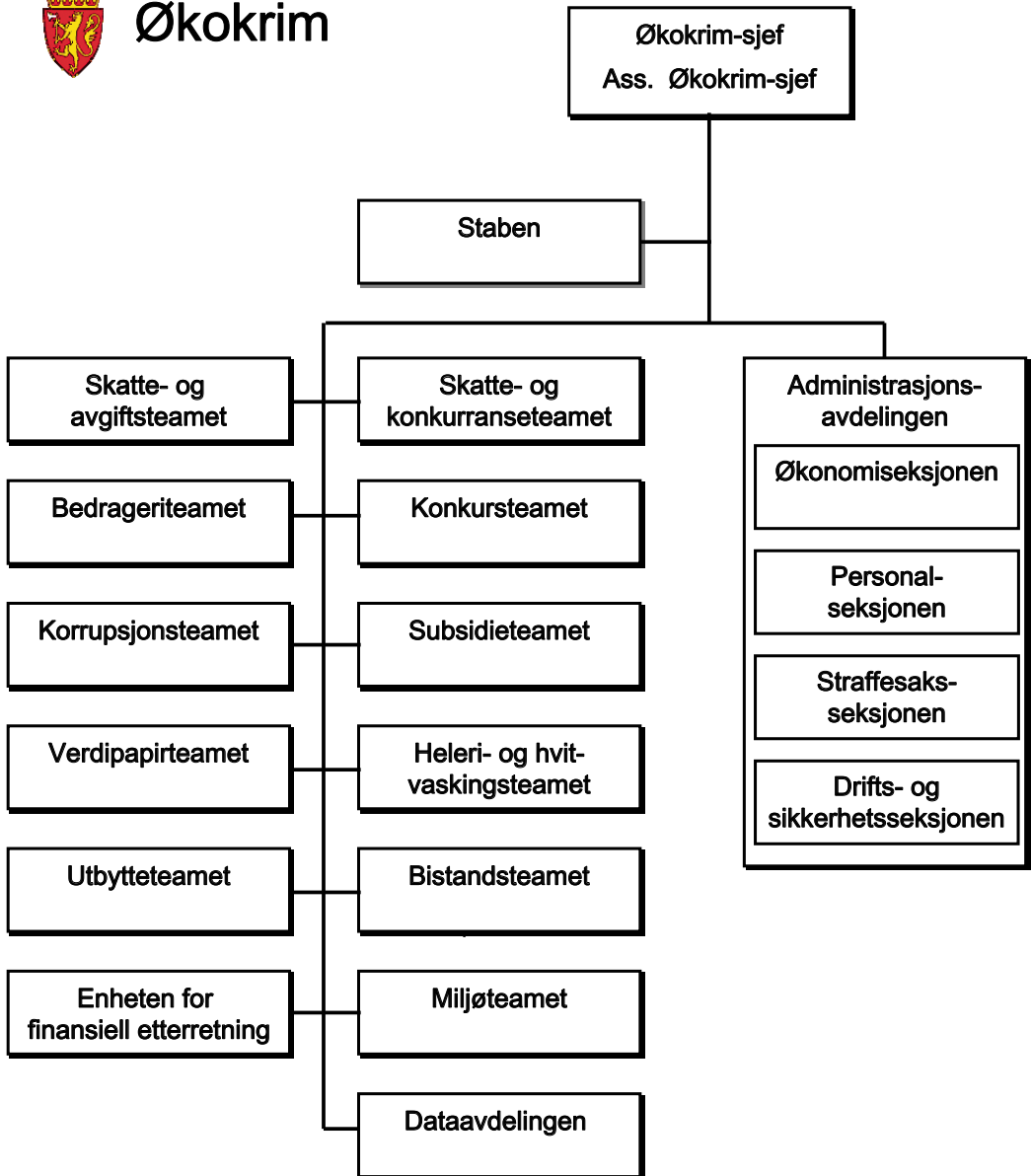
Økokrim har en flat organisasjonsstruktur. Ledelsen består av Økokrim-sjefen og assisterende sjef. Ledelsen får bistand i det daglige arbeidet av en stab, som består av administrasjonssjefen, en politiinspektør, en seniorrådgiver med økonomifaglig bakgrunn, en kommunikasjonsrådgiver, en HR-rådgiver og en førstestatsadvokat (teamleder). Etterforskingen foregår i faste, tverrfaglige team. I 2007 hadde Økokrim tolv etterforskingsteam. Hvert team har hovedansvar for et eget fagområde og de fleste teamene har som hovedoppgave å etterforske og føre egne straffesaker for retten. Bistandsteamet yter bistand til politidistriktene. Også andre team, - særlig Miljøteamet og Utbytteteamet, - yter bistand på sine fagområder. Enheten for finansiell etterretning (EFE) mottar og behandler rapporter om mistenkelige transaksjoner (MT-rapporter) og annen etterretningsinformasjon. I tillegg til etterforskingsteamene har Økokrim en dataavdeling og en administrasjonsavdeling. Administrasjonsavdelingen består av en personal- og felleseksjon, en økonomiseksjon, en drifts- og sikkerhetsseksjon og en straffesaksseksjon.

Etterforskingsteamene er satt sammen av spesialletterforskere, dels med politibakgrunn, dels med økonomisk eller miljøfaglig bakgrunn. De fleste teamene ledes av en førstestatsadvokat, og har også en politiadvokat. Etterforskere fra andre politidistrikt eller medarbeidere fra kontrollatene trekkes inn i etterforskingen av Økokrims egne saker ved behov.

Ved utgangen av 2007 hadde Økokrim 133 faste stillingshjemler og 3 hospitantstillinger.

Økokrim

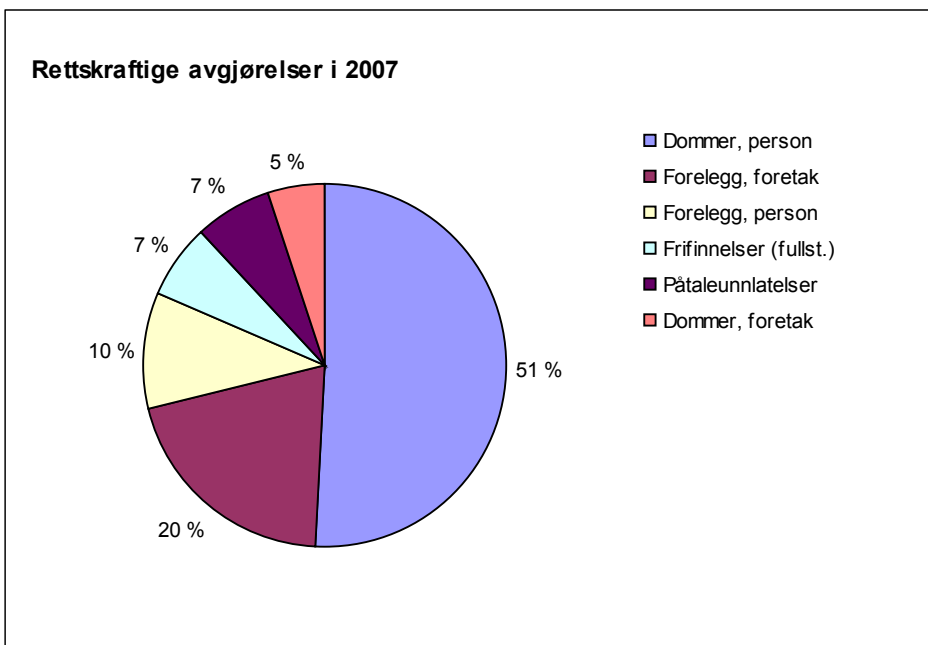
Hvordan jobber Økokrim?

Økonomisk kriminalitet omfatter blant annet

- grove bedragerier
- misbruk av offentlige støtteordninger (subsidiebedragerier)
- regnskaps- og revisjonslovbrudd
- konkurskriminalitet
- skatte-, avgifts- og tollunndragelser
- kriminalitet knyttet til verdipapirmarkedet
- konkurransekriminalitet
- korrupsjon
- utroskap og underslag
- hvitvasking

Miljøkriminalitet omfatter blant annet

- ulovlig forurensning (inkludert næringsmiddelkriminalitet og håndtering av farlig avfall)
- naturkriminalitet (for eksempel ulovlig jakt og fangst, ulovlig inngrep i verneområder)
- kunst- og kulturminnekriminalitet (for eksempel fjerning eller ødeleggelse av kulturminner og overtredelse av plan- og bygningsloven)
- arbeidsmiljøkriminalitet (for eksempel manglende opplæring eller feil ved utstyr som kan føre til død eller personskafe)

Saksinntak

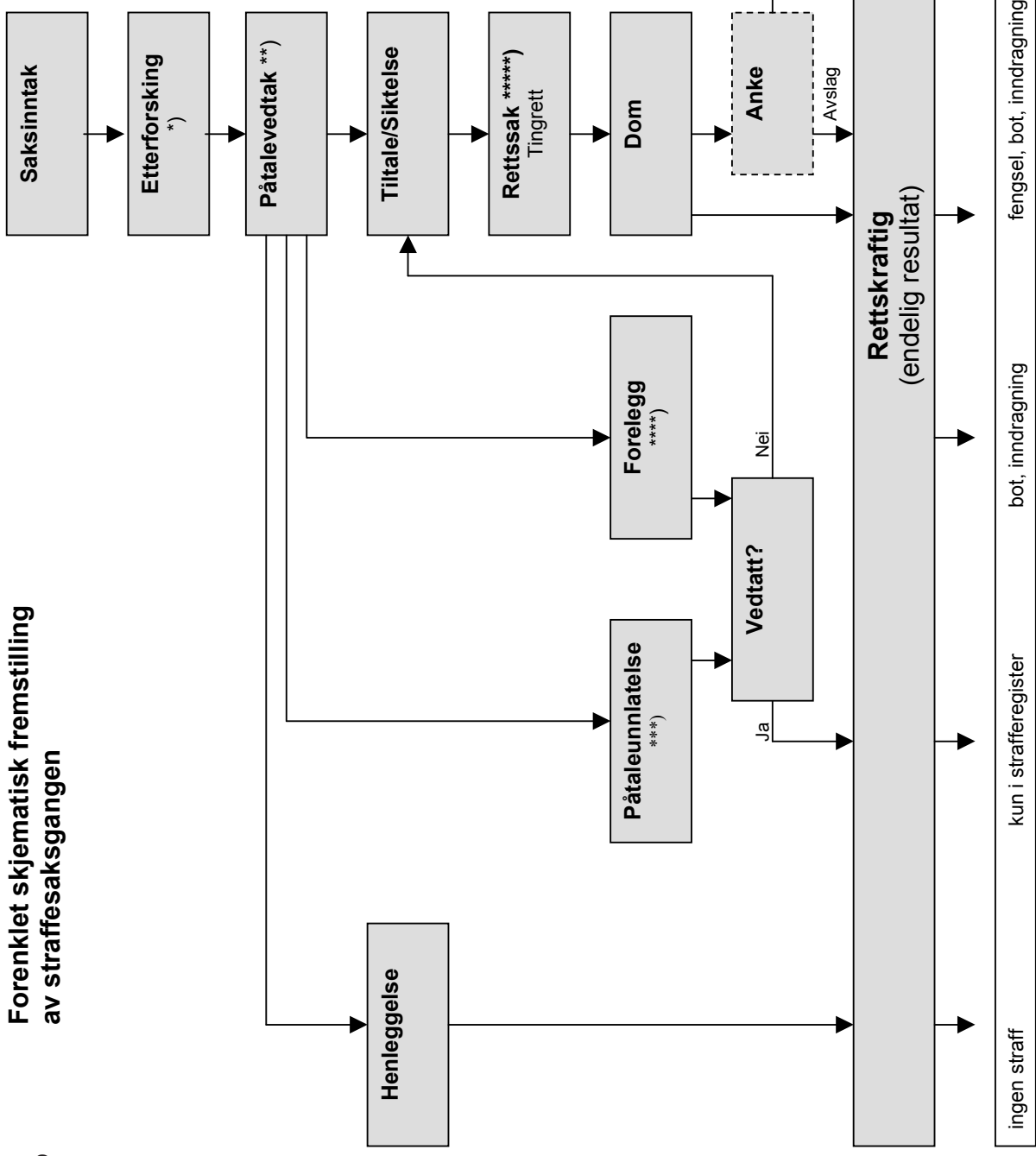
De fleste sakene innenfor Økokrims felt behandles av politidistriktene. Økokrim etterforsker og fører for retten de store, komplekse og/eller prinsipielle sakene. Flere av sakene har forgreninger til utlandet. Hvis en sak er av prinsipiell betydning, kan det være naturlig at Økokrim behandler den for blant annet å avklare rettslige tolknings spørsmål eller straffnivå. Det er Økokrims ledelse som avgjør hvilke saker som skal behandles.

Når det gjelder økonomisk kriminalitet, skal Økokrims ressurser først og fremst benyttes i saker som gjelder overtredelser som har samfunnsmessige konsekvenser. Eksempler på dette er alvorlige brudd på offentligrettslig reguleringslovgivning, som skatte- og avgiftsunndragelser, verdipapirkriminalitet og brudd på konkurranseregler. Andre prioriterte områder er korrupsjon, alvorlige bedragerier overfor en større krets av personer, misbruk av offentlige støtteordninger, større konkurssaker og hvitvasking av utbytte fra straffbare handlinger. Dessuten ønsker vi å ha en variert og sammensatt saksportefølje hvor de fleste hovedkategoriene av økonomisk kriminalitet er representert.

Når det gjelder miljøkriminalitet, er ordningen at slike saker som regel blir etterforsket og påtalt av politidistriktene. Økokrims rolle er først og fremst å gi lokalt politi veiledning i hvordan slike saker bør behandles. Det vil likevel være naturlig at Økokrim i enkelte saker overtar etterforsknings- og/eller påtaleansvaret. Dette er særlig aktuelt i saker etter straffeloven § 152 b, eller saker som er prinsipielle, omfattende eller med forgreninger til utlandet.

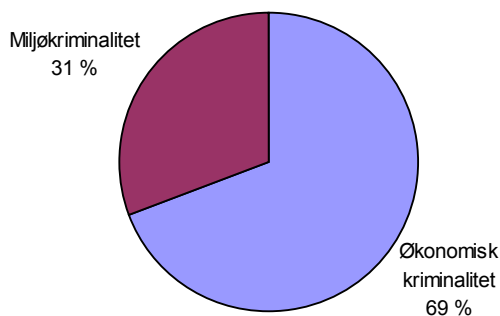
Forenklet skjematisk fremstilling av straffesaksgangen

- *) Ransaking/avhør, informasjonsinnhenting, analyse, utenlandsetterforskning
- ***) Avgjørelse basert på resultatet av etterforskningen
- ****) Straffskyld uten reaksjon
- *****) Et forelegg innebærer tilbud om å vedta en bot
- *****) Enten full bevisførsel eller som tilståelsessak

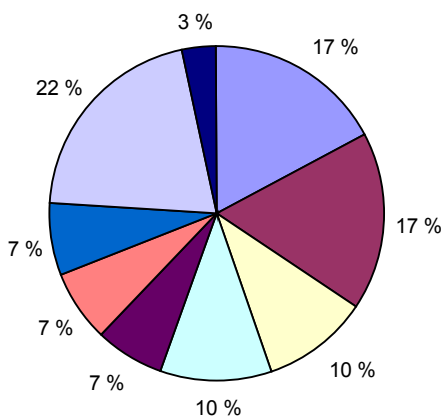

Saksgang

Nye sakskomplekser i 2007

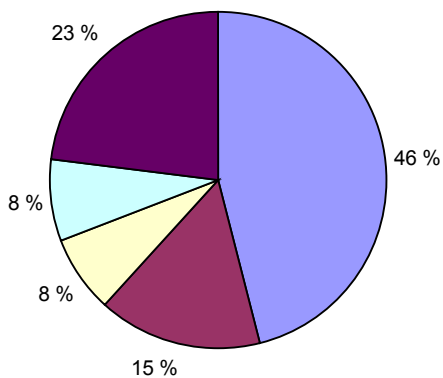

Nye sakskomplekser i 2007
Økonomisk kriminalitet

- Skatt, merverdiavgift, toll
- Verdipapirhandel, finans
- Heleri, hvitvasking
- Utroskap
- Bedrageri
- Forbrytelser i gjeldsforh., regnsk.overtredelser
- Korrupsjon
- Annen økonomisk kriminalitet
- Konkurranse

Nye sakskomplekser i 2007
Miljøkriminalitet

- Forurensning
- Arbeidsmiljøkriminalitet
- Kulturminnekriminalitet
- Natur-/faunakriminalitet
- Annen miljøkriminalitet

Økokrim-saker i 2007

Konkurskriminalitet

Konkurskriminalitet er straffbare handlinger som begås i forbindelse med konkursbehandling. En person eller et foretak som er slått konkurs, kan skjule verdier når konkursen er åpnet, slik at kreditorene ikke får dekket fordringene sine. De fleste kriminelle handlinger begås imidlertid før konkursen åpnes, for eksempel ved at skyldneren har unnlatt å føre regnskap, eller ulovlig har tatt ut penger fra virksomheten. Hvert år åpnes det ca. 3 500 konkurser i Norge. Undersøkelser har vist at straffbare forhold avdekkes i mer enn halvparten av alle konkursbo.

Det er viktig å bekjempe konkurskriminalitet fordi det påfører samfunnet betydelige problemer: Kreditorer kan bli påført så store tap at de selv går konkurs, noe som ofte fører til tap av arbeidsplasser. Næringsdrivende som bevisst tapper virksomheten for midler og unnlater å betale kreditorer, kan tilby varer og tjenester til lavere priser enn lovlige næringsdrivende i samme bransje. De sistnevnte blir da påført økonomisk skade. Den alminnelige forretnings- og samfunnsmoral blir svekket. Gjengangere, såkalte konkursryttere, er et stort og alvorlig problem. De kjører systematisk selskaper konkurs for å oppnå egen gevinst.

Konkurskriminalitet - et utvalg saker:

Tiltale i byggekonskurs

I november ble en tidligere prosjektsjef i et byggeselskap tiltalt for grov økonomisk utroskap mot selskapet, og for å ha påført to banker tap på til sammen inntil 130 millioner kroner i forbindelse med et byggeprosjekt. Den tiltalte skal våren 2005 ha latt utgifter på til sammen ca. 1,6 millioner kroner urettmessig bli dekket av selskapets byggelånskonto. Mannen skal også ha fått utbetalt lån fra to banker ved å ha gitt uriktige opplysninger om prosjektet. Han er derfor tiltalt for bedrageri mot disse, samt for manglende regnskapsførsel og grov uordentlig forretningsførsel. Selskapet gikk konkurs i august 2006, og det er meldt krav i boet på totalt ca. 290 millioner kroner. Saken kommer opp i juni 2008.

Sponsor Service

Dom i Sponsor Service-saken ble rettskraftig i desember 2007, da Høyesteretts kjæremålsutvalg forkastet ankene til den tidligere konsernsjefen og den tidligere økonomidirektøren i selskapet. Dommene fra lagmannsretten på ubetinget fengsel i henholdsvis fire og et halvt og ett år ble dermed stående. Selv om fengselsstraffen fra tingretten ble satt ned for den tidligere konsernsjefen, ble dommen skjerpet på andre områder. Han ble fradømt retten til å drive næringsvirksomhet i fem år og fikk inndratt nesten 800 000 kroner som retten mente han ulovlig hadde tatt ut i bonus, (se Økokrims årsrapport for 2006). Straffesaken mot to av revisorene i Sponsor Service starter i 2008.

Utfordringer og tendenser

Antall konkurser svinger i takt med økonomien. Den gode økonomiske situasjonen i Norge har ført til en nedgang i konkurser på 40 prosent de siste fire årene. Trenden ser imidlertid ut til å snu. Bransjer som bygg- og anlegg, varehandel, eiendomsdrift og hotell- og restaurantdrift er mest utsatt. Konkurs i seg selv er ikke straffbart, men det kan være en viss sammenheng mellom antall konkurser og antall konkurslovbrudd. Vi regner med å se en økning av konkurssaker i årene fremover, når selskaper i spesielt utsatte bransjer får betalingsproblemer. I tillegg ser vi tendens til at stadig flere NUF-selskaper (norsk avdeling av utenlandsk foretak) går konkurs.

Finansielle bedragerier

Finansielle bedragerier er straffbare handlinger knyttet til finansielle instrumenter. Felles for slike bedragerier er at investorer blir forledet til å investere penger i et finansielt instrument som skal gi god avkastning. Det finnes mange forskjellige varianter av bedrageriene, og det utvikles stadig nye avarter. Investorene taper pengene sine fordi det ikke skjer noen investering, instrumentet ikke finnes, at investeringen ikke kan gi den lofte avkastning eller at det er svært risikofyllt. Pengene fordeles som regel mellom den som overtalte investoren og forskjellige mellommenn, som alle spiller sine roller. Ofte er investeringsoppleggene fremstilt som svært kompliserte og vanskelige å forstå. Det er vanlig at investeringen skjer i utenlandske instrumenter, for eksempel amerikanske statsobligasjoner, valuta, verdipapirer utstedt av utenlandske banker, eller aksjer i utenlandske og ikke børsnoterte selskaper. En annen form for finansielle bedragerier kan være investering i pyramidelignende selskaper.

Det er viktig å bekjempe finansielle bedragerier fordi de medfører betydelige problemer for den som rammes. Privatpersoner kan bli ruinert, og bedrifter kan lide betydelige tap. Det er også viktig for å kunne bevare tilliten til finansmarkedet og ha et velfungerende verdipapirmarked. En annen vesentlig grunn er at denne typen kriminalitet er egnet til hvitvasking av penger som stammer fra annen kriminell virksomhet. Det er også internasjonalt kjent at en del aktører finansierer svært alvorlig kriminalitet gjennom denne typen bedragerier.

Finansielle bedragerier - et utvalg saker:

Tiltale i T5PC-sak

I januar ble den tidligere styreformannen i The Five Percent Community (T5PC) tiltalt for overtredelse av straffeloven § 273 og 274. Han ble tiltalt for at han i flere tilfeller hadde opplyst om at selskapet blant annet hadde inngått avtaler med andre selskaper, og at disse avtalene ville være gunstige for T5PC og dets aksjonærer. Videre gjelder tiltalen også at mannen hadde gitt gale opplysninger om hvem som var den største aksjeeieren i selskapet, og om at en aksjebindingsavtale ikke var brutt. Disse forholdene kunne påvirke aksjekursen, og selskapets aksjonærer og kreditorer fikk et uriktig inntrykk av selskapets økonomiske stilling. Saken kommer opp i 2008.

Dom i T5PC-sak

Oslo tingrett avsa i desember dom i ett av sakskompleksene i T5PC. Tre personer ble dømt for å ha tappet T5PC for midler i forbindelse med at selskapet kjøpte aksjer i andre selskaper. Styreformannen i T5PC ble dømt til fengsel i to år for fire tilfeller av tapping, mens en annen person ble dømt for fengsel i tre år og seks måneder. Begge ble fradømt retten til å drive næringsvirksomhet i fem år og fikk inndratt henholdsvis ca. 700 000 kroner og 3 millioner kroner som retten mente var ulovlig utbytte. To av de domfelte har anket dommen.

Dom i bedragerisak – kommune svindlet for 30 millioner kroner

En person ble dømt til fire års fengsel, hvorav to år betinget, for grovt bedrageri, grov økonomisk utroskap samt brudd på regnskaps- og ligningsloven. Bedrageriet skjedde da den domfelte solgte eiendelene i et aksjeselskap til Tromsø kommune. I den forbindelse forledet han kommunen til å betale for gjeld som ikke fantes. Dommen er rettskraftig.

Dom i bedragerisak – bruk av forfalskede pantedokumenter

Tre personer har blitt dømt til fengsel i henholdsvis to år og åtte måneder, elleve måneder, og ett år, hvorav ni måneder betinget. Saken gjaldt bedragerier for omtrent 20 millioner kroner, i tillegg til heleri og dokumentforfalskning. Ved å benytte kopierte, og dermed forfalskede, pantedokumenter hadde de tiltalte, sammen med den nå avdøde antatte hovedmannen, forledet fire kreditorer til å inngå låneavtaler. Lånene ble utbetalt, og kreditorene tapte det meste av lånebeløpene. Dommen er rettskraftig for to av de domfelte.

Endelig dom i omfattende bedragerisak

En nordmann bosatt i Sveits ble i juni dømt av lagmannsretten til fengsel i seks år for grovt bedrageri av 68 millioner kroner samt påvirkning av vitner i straffesak. Dermed ble dommen fra tingretten fra 2006 opprettholdt. Han ble også fradømt retten til å drive næringsvirksomhet for alltid, og til å betale erstatning på ca. 20 millioner kroner. Før bevisopptak av et sentralt vitne i saken, utøvet den domfelte et betydelig press på vitnet og tilbød ham et vederlag på 31 millioner kroner for å ikke forklare seg. Retten karakteriserer handlingen som et bevisst og planlagt forsøk på å få mannen til å unnlate å forklare seg i saken. Dommen er rettskraftig. Den domfelte møter i ny rettssak våren 2008 i forbindelse med en annen bedrageritiltale på ytterligere 70 millioner kroner, og hvor samme fremgangsmåte er benyttet.

Utfordringer og tendenser

Finansielle bedragerier synes å øke i utbredelse. Dette skyldes trolig flere forhold, blant annet økende globalisering og bruk av internett. Det er dessuten mer midler tilgjengelig for investeringformål. En annen årsak er også at denne typen kriminalitet er attraktiv for kriminelle fordi gevinstmulighetene er store, og risikoen for å bli etterforsket og dømt er lav. Det dreier seg om planlagt og organisert kriminell virksomhet i nettverkslignende strukturer. Kriminelle handlinger som faller inn under flere rettsområder, og kompliserte transaksjoner med mange parter gjør etterforskningen vanskelig og ressurskrevende. I tillegg kommer at de som er bedratt, som regel er lite villige til å samarbeide med politiet, dels fordi det kan dreie om svarte penger, dels fordi de tror at pengene blir tapt for alltid hvis de involverer politiet.

Helerei- og hvitvasking

Helerei- og hvitvasking går ut på å motta eller sikre utbytte av straffbare handlinger man selv eller andre har begått. Hvitvasking vil typisk kunne være å overføre utbytte til utlandet, investere utbytte i ellers lovlig virksomhet eller å bruke utbytte til å skaffe seg andre formuesgoder. Formålet er å skjule hvor utbyttet stammer fra og få det til å se ut som det er ervervet på lovlig måte. Hvitvasking forekommer i forbindelse med alle former for profittmotivert kriminalitet, for eksempel underslag, bedrageri, utroskap, korrupsjon, ran, narkotikaomsetning og menneskehandel. Dersom det er den kriminelle selv som forsøker å skjule hvor utbyttet stammer fra, snakker vi om selvvasking.

Det er viktig å bekjempe helerei- og hvitvasking fordi denne typen kriminalitet gjør det vanskeligere å oppdage kriminelle handlinger og å tilbakeføre utbyttet til de fornærmede. En effektiv bekjempelse av hvitvasking vil virke forebyggende på all økonomisk kriminalitet siden det vil være vanskeligere for den kriminelle å skjule hvor utbyttet stammer fra, og kunne nyte godt av midlene. Helerei- og hvitvasking kan også være en trussel mot lovlige virksomheter og betalingsystemer som er avhengige av tillit for å kunne fungere.

Helerei og hvitvasking - én av sakene:

Tiltale i rederisak

I juni ble tre personer i et rederi i Bergen tiltalt for blant annet grov økonomisk utroskap mot rederiet og for å ha påført flere banker tap på flere titalls millioner. De tiltalte skal blant annet ha kjøpt og videresolgt skip via selskaper registrert i såkalt skatteparadis samt mottatt uberettigede kommisjoner via utenlandske konti. Forholdene ble blant annet avdekket gjennom flere rapporter om mistenkelige transaksjoner. Saken skal for retten i august 2008.

Utfordringer og tendenser

Det har i de siste årene vært økt fokus på helerei og hvitvasking, noe som gjenspeiler seg i anmeldelsesstatistikken. Stadig nye hvitvaskingsmetoder avdekkes. De kriminelle synes i økende grad å få profesjonell bistand til dette. I tillegg benyttes gjerne selskaper i såkalte skatteparadis som i varierende grad tillater innsyn. Selskapene er gjerne organisert i omfattende selskapsstrukturer i forskjellige land, noe som vanskeliggjør oppklaringen med hensyn til hvem som står bak. I de tilfellene der det er den kriminelle som selv står bak selskapene som er involvert i hvitvasking, vil det være aktuelt å tiltale vedkommende for selvvasking.

Korrupsjon

Korrupsjon er å gi/tilby eller kreve/-motta/-akseptere en utilbørlig fordel i anledning stilling, verv eller oppdrag. Det er ikke et vilkår at den utilbørlige fordel kan knyttes til en bestemt handling eller det å unnlate å gjøre denne handlingen; det er tilstrekkelig at den har sammenheng med en persons stilling, verv eller oppdrag. Det er også bestemmelser i straffeloven om såkalt påvirkningshandel som setter forbud mot å gi/tilby eller kreve/motta/akseptere en utilbørlig fordel for å påvirke en annens utføring av stilling, verv eller oppdrag.

Det er viktig å bekjempe korrupsjon fordi korrupsjon svekker etiske og moralske verdier i samfunnet og utgjør en trussel mot rettsstaten, demokratiet og menneskerettighetene. Korrupsjon skaper forskjellsbehandling og hindrer sosial rettferdighet. Korrupsjon undergraver den redelige konkurransen og virker konkurransevridende, og kan påføre bedrifter direkte økonomisk tap og tap av omdømme.

Korrupsjon - et utvalg saker:

Vannverkssaken

I begynnelsen av 2007 tok Økokrim ut tiltale mot fire personer i den såkalte "vannverksaken". Tiltalen rettet seg mot tidligere administrerende direktør i Nedre Romerike Vannverk AS og Sentralrenseanlegget RA-2, hans sønn og to kontraktsmotparter. Tiltalen gjaldt blant annet flere tilfeller av grov korrupsjon og grov økonomisk utroskap. I samme sak ble det utferdiget et forelegg (foretaksstraff) mot entreprenørselskapet Peab AS pålydende 15 millioner kroner. Forelegget ble ikke vedtatt. Rettssaken gikk i Nedre Romerike tingrett høsten 2007. I februar 2008 ble den tidligere administrerende direktøren dømt til åtte års fengsel. De medtiltalte fikk også fengselsstraffer, og Peab AS fikk en bot på åtte millioner kroner. Dommene er ikke rettskraftige.

« Økonomisk kriminalitet er som en kreftsvulst som bryter ned samfunnet »

SINTEF-saken

I februar 2007 tok Økokrim ut tiltale for grov korrupsjon mot en tidligere administrerende direktør i SINTEF Petroleumsforskning AS (SINTEF PF), samt utferdiget forelegg mot SINTEF PF (foretaksstraff). Bakgrunnen var at SINTEF PF i 2002 inngikk en avtale med selskapet OIEC om levering av konsulenttjenester for et prosjekt i Iran. SINTEF PF inngikk samtidig en avtale med Hinson Engineering Ltd., som er et selskap registrert på De britiske jomfruøyene. Selskapet skulle utføre konsulenttjenester for SINTEF PF for omtrent 250 000 dollar i forbindelse med samme prosjekt. Etter Økokrims oppfatning innebar Hinson-avtalen i realiteten et tilbud om betaling for utilbørlige fordeler til høytstående iranske tjenestemenn.

Forelegget mot SINTEF Petroleumsforskning AS på to millioner kroner ble vedtatt. Saken mot den tidligere administrerende direktør kom opp i Trondheim tingrett i mai 2007. Han ble frifunnet. Dommen er rettskraftig.

Utfordringer og tendenser

De siste årene har vært preget av en rekke korrupsjonsavsløringer, og det har generelt vært betydelig fokus på temaet korrupsjon i det norske samfunnet. Hvorvidt dette er et uttrykk for at omfanget av korrupsjon i Norge har økt, er det vanskelig å si noe sikkert om. Uansett antar vi at mørketallene på dette området fortsatt er store, og at det er grunn til å ha en slagkraftig beredskap når det gjelder korrupsjonstrusselen i så vel offentlig som privat sektor. Etter Økokrims oppfatning har det å etterforske korrupsjonsaker og føre dem for retten en viktig forebyggende effekt.

Subsidiekriminalitet

Subsidiekriminalitet gjelder straffbare handlinger i forbindelse med offentlige støtte- og overføringsordninger. En person eller et foretak kan gi uriktige opplysninger i forbindelse med tildeling av midler fra det offentlige eller bruke slike midler i strid med forutsetningene.

Det er viktig å bekjempe denne typen kriminalitet fordi det offentlige hvert år utbetaler meget store summer i subsidier og andre støttetiltak til bedrifter, organisasjoner eller enkeltpersoner. Dette gjelder innenfor de fleste samfunnssektorer, for eksempel helse og trygd, landbruk, transport, undervisning, forskning og industri. Det offentliges utbetalinger under slike ordninger er ofte basert på opplysninger fra stønadsmottaker og skjer i tillit til at opplysningene er riktige. Støtteordningene kan derfor være sårbare for misbruk. Ordningene er gjerne innført for å ivareta viktige samfunnsoppgaver, og finansieres ved fellesskapets midler. Svindel med slike ordninger vil derfor ramme viktige funksjoner i samfunnet, og vil på sikt kunne undergrave folks vilje til å bidra til finansieringen av dem.

Subsidiekriminalitet - et utvalg saker:

Dom i trygdebedragerisak - mulig tap for staten på 130 millioner kroner

En lege og en psykolog ble i Oslo tingrett dømt til ubetinget fengsel i henholdsvis to år og fire måneder og ett år for blant annet medvirkning til grovt trygdebedrageri, hovedsakelig attføringsstønad og uførepensjon, samt dokumentfalsk. Bedrageriene, som fant sted på 90-tallet, skjedde ved utarbeidelse av mer enn femti uriktige lege- og psykologerklæringer. I stedet for å gjøre forsvarlige, individuelle vurderinger av helsetilstanden til hver enkelt pasient, laget legen og psykologen erklæringer basert på et fiktivt eller overdrevet sykdomsbilde. Retten la til grunn at faktisk tap og mulig tap for Rikstrygdeverket beløp seg til totalt ca. 130 millioner kroner. Dommen mot legen er rettskraftig, mens dommen mot psykologen er anket.

Tiltale i bedragerisak – privatskole tiltalt for å ha jukset med tall

To tidligere ledere i en privatskole er tiltalt for grovt bedrageri av ca. 13 millioner kroner i tillegg til utroskap og brudd på aksjeloven. Skolen skal ifølge tiltalen ha mottatt for mye tilskudd fra daværende Kirke- og utdannings- og forskningsdepartementet ved at det er oppgitt høyere elevtall og timetall enn det var grunnlag for. Saken kommer opp for retten i mars 2008.

Utfordringer og tendenser

De senere årene har man sett at misbruk av støtteordninger skjer i mer organiserte former, blant annet når det gjelder trygdebedragerier. Det er eksempler på at lege og pasient eller arbeidsgiver og stønadsmottaker har gått sammen om å gi uriktige opplysninger til trygdemyndighetene. Slikt samarbeid gjør det vanskeligere å avdekke misbruket. En annen utfordring innen etterforskning av enkelte typer subsidiekriminalitet er at tildelingskriteriene kan være uklare, og at kontrollrutinene hos dem som administrerer tilskuddene, kan være mangelfulle.

Skatte- og avgiftskriminalitet

Skatte- og avgiftskriminalitet kan deles inn i tre hovedkategorier:

- svart arbeid/virksomhet
- ulovlig skatte- og -avgiftsplanlegging og -tilpasning ved å gi uriktige/ufullstendige opplysninger til skatte- eller avgiftsmyndighetene eller å unnlate å gi pliktige opplysninger.
- utnytting av uklarheter eller påståtte hull i loven for å oppnå uberettigede skattefordeler.

Det er viktig å bekjempe skatte- og avgiftskriminalitet fordi det påfører samfunnet betydelige økonomiske tap i form av lavere skatte- og avgiftsinngang samt lavere utbetalinger fra statskassen. Dette bidrar til å svekke det offentliges muligheter til å dekke sine forpliktelser overfor samfunnet. Helt konkret rammer skatte- og avgiftskriminalitet blant annet skoler og sykehus ved at de tilføres færre midler. Skatte- og avgiftskriminalitet rammer også den enkelte bransje selv ved uønsket konkurransevridning.

Skatte- og avgiftskriminalitet - et utvalg saker:

Skattesvik og hvitvasking

I april 2006 ble en nordmann i Stavanger tingrett dømt til seks års fengsel for hvitvasking og skattesvik. I tillegg kom inndragning av ca. 23 millioner kroner. Dette regnes som norgeshistoriens største hvitvaskingssak, og gjaldt en nordmann som via sine to selskaper angivelig skulle ha importert rundt tre millioner mobiltelefoner til Storbritannia uten at hans såkalte forretningspartnere rapporterte videresalget av mobiltelefonene. Den domfelte anket dommen, og Gulating lagmannsrett avsa sin kjennelse i april 2007. Dommen fra tingretten ble stadfestet. I juni 2007 avsa Høyesterett sin kjennelse og reduserte fengselsstraffen fra seks til fire år.

Skattesvik og grov utroskap

En tidligere statssekretær ble i Oslo tingrett dømt til to års fengsel, hvorav seks måneder betinget, for grovt økonomisk utroskap. Mannen skulle ulovlig ha tilegnet seg rundt fem millioner kroner fra et norsk selskap. Han ble også dømt for skattesvik ved å ha unnlatt å oppgi gevinsten i selskapets selvangivelse det angjeldende år. Saken gjaldt salg av en aksjepost i et ghanesisk mobilselskap og utroskapsbeløpet knytter seg til hele salgssummen. Borgarting lagmannsrett omgjorde i mai 2007 halvparten av straffen til betinget fengsel, noe som var i tråd med Økokrims påstand for tingretten.

Bygg- og anleggsbransjen

Etterforskingen mot et selskap i bygg- og anleggsbransjen resulterte i flere tiltalebeslutninger. I juni 2007 ble en person tiltalt for merverdiavgiftsbedrageri samt grov utroskap for å ha benyttet fiktive fakturaer som "legitimasjon" for inngående merverdiavgift samt kontantuttak fra selskapet han var daglig leder for. I samme sakskompleks ble det tatt ut tiltale mot ytterligere fire personer for å ha bistått med å sikre utbytte ved å signere på mottatte betalinger for arbeid som faktisk ikke var utført, og beløp som ikke var mottatt. Hovedtiltalte møtte ikke da saken kom opp for retten i februar 2008, men fire medtiltalte ble dømt for hvitvasking.

Olympia Holding AS

I april 2007 ble det tatt ut tiltale mot en person for grov utroskap, brudd på aksjelovens bestemmelser, skattesvik samt brudd på regnskapsloven. Bakgrunnen for tiltalen er at selskapet Olympia Holding AS overførte ca. 55 millioner kroner til et Gibraltar-registrert selskap uten at det fant sted noen tilsvarende motytelse. Videre ble det lånt ut ca. 18 millioner kroner til et selskap i Frankrike eid av den tiltalte og tiltaltes familie, til tross for at lånet var utenfor rammen av de midler selskapet kunne låne ut til aksjonærer eller nærstående. Det ble heller ikke stilt tilstrekkelig sikkerhet for utlånet. Det ble også besluttet utdeling av utbytte på 40 millioner kroner fra Olympia Holding AS uten at det var lovlig adgang til å dele ut et slikt utbytte fra selskapet. Saken forventes å komme opp for tingretten i 2008.

Finance Credit

Det har vært behandlet flere saker som har tilknytning til Finance Credit-saken, blant annet Torgeir Stensruds anke over straffutmålingen i lagmannsrett og Høyesterett. Spørsmålet var hvor stor strafferabatten skulle være for hans tilståelse. Økokrims påstand var seks års fengsel, som tilsvarer en tilståelsesrabatt på tre år, altså 1/3. Høyesterett kom, i likhet med både tingrett og lagmannsrett, til at det ikke var grunnlag for mer enn to års rabatt, slik at det endelige resultatet ble sju års fengsel.

Nye domsavgjørelser i den såkalte "drosjesaken"

I september 2007 ble dommen til den hovedtiltalte i "drosjesaken" skjerpet med ett år i lagmannsretten, til åtte års fengsel. I tillegg ble dommen på fengsel i tre år for en annen av de medtiltalte rettskraftig. For en tredje medtiltalt i samme sak ble dommen rettskraftig allerede i tingretten.

Den hovedtiltalte var tidligere regnskapsfører for flere drosjeeiere i østlandsområdet, da han i perioden 1998-2003 sørget for at det i selvangivelsene til over 300 drosjeeiere ble oppgitt for lave skattepliktige inntekter. Det unndratte beløpet utgjør til sammen ca. 200 millioner kroner. Han ble dømt i lagmannsretten for grovt skattesvik og særlig skjerpene regnskaps- overtreddelse. I tillegg til fengselsstraffen er han for alltid fradømt retten til å drive selvstendig næringsvirksomhet. I mars 2008 anket regnskapsføreren saken til Høyesterett, men den ble forkastet. Dommen er dermed rettskraftig.

Utfordringer og tendenser

Innen området skatt- og avgiftskriminalitet har man gjennom etterforskning sett tre hovedtendenser:

1. bruk av skatteparadis ved kanalisering av pengestrømmer
2. bruk av mange selskaper og stråmenn
3. økende grad av registrering og bruk av NUF-selskaper (norsk avdeling av utenlandsk foretak)

Bruken av gjennomstrømningselskaper i skatteparadiser for å skjule reelle eierforhold og unngå/minimere beskatningen synes å øke i takt med internasjonaliseringen og teknologiutviklingen. I tillegg opprettes det stadig flere norske filialer av utenlandsregistrerte foretak (NUF). Dette medfører reduserte muligheter for offentlig innsyn.

Videre foregår en stadig økende del av verdenshandelen mellom og innenfor konsern. Internprising av varer og tjenester påvirker skattegrunnlaget i Norge, hovedsakelig ved at det rapporteres marginale skattebare overskudd i det norske datterselskapet/filialen, samtidig som morselskapet utenfor Norge har store overskudd. Det kan synes som de virkelig store skatte- og avgiftsunndragelsene nettopp foregår i store internasjonale konsern, og at det her foregår ulike former for kriminelle handlinger, som skatte- og avgiftsunndragelser, korrupsjon, og kartellvirksomhet/prissamarbeid.

Konkurranseskriminalitet

Konkurranseskriminalitet er samarbeid om og påvirkning av priser, avanser og rabatter, samt anbuds- og markedsdelingssamarbeid. Konkurranseloven av 1993 er en kombinasjon av forbuds- og inngrepsbestemmelser. Forbudsbestemmelsene i konkurranseloven rammer først og fremst såkalt kartellsamarbeid, der markedsaktører innenfor en bransje samarbeider og slik begrenser konkurransen. Ved å for eksempel "dele" markeder mellom seg oppnår partene økt markeds- makt, og konsekvensen av dette er blant annet høyere priser.

Det er viktig å bekjempe konkurranseskriminalitet fordi kartellvirksomhet kan påføre samfunnet og kunder meget store tap. Man betaler høyere pris enn man ville ha gjort hvis det hadde vært en reell konkurranse i markedet.

Som regel er det svært vanskelig å avdekke kartellvirksomhet. Kartelldeltakerne ønsker å holde den ulovlige virksomheten skjult for omgivelsene. Kunder og konkurrenter som føres bak lyset, oppdager sjelden hva som foregår. Offisielle regnskaper og dokumenter som oppbevares i bedriftens ordinære arkiver, vil som regel heller ikke inneholde opplysninger som tilsier at det foregår kartellvirksomhet.

Konkurranseskriminalitet - et utvalg saker:

Bot til SAS Norge

Høyesterett dømte SAS Norge til å betale en bot på fire millioner kroner. Ansatte i SAS Norge hadde over flere år uberettiget hatt tilgang til opplysninger hos Norwegian som ble regnet som forretningshemmeligheter. SAS Norge gjorde også uberettiget bruk av denne informasjonen. Høyesterett kalte bruken av bedriftshemmeligheter "*en langvarig og grov utnyttelse*".

Lemminkainen-saken

Saken er én av flere som gjelder bruk av foretaksstraff ved konkurranseskriminalitet, og hvor virksomheten er omdannet (for eksempel ved fusjon/fisjon, salg av selskap/innmat) etter at konkurranselovbruddene skal ha skjedd, men før straffesaken er avgjort. Omdannelser skjer i stadig større grad i næringslivet, uten at lovbestemmelsene om foretaksstraff er tilstrekkelig klare på hvem som er strafferettslig ansvarlig.

Saken gjaldt ett av flere forelegg som ble gitt til en rekke asfaltentreprenører i Norge for overtredelse av den tidligere konkurranseloven § 3-2, som gjelder markedsdeling og prissamarbeid, i forbindelse med anbud på legging av asfalt og fastsettelse av pris på salg av asfaltmasse.

Forelegget i denne saken ble gitt til Lemminkainen Norge AS for tre tilfeller av markeds- og kundedeling og pris-/anbudssamarbeid, eller forsøk på dette.

Bare spørsmålet om hvilket rettssubjekt som var strafferettslig ansvarlig ble behandlet i retten. Icopal hadde solgt innmaten i sin virksomhet som gjaldt området "vei" til Lemminkainen for ut for forelegget. Tingretten kom til at det var det selgende selskap, altså Icopal, og ikke det kjøpende selskap, Lemminkainen, som må være ansvarlig fordi det straffbare forholdet ikke kan anses foretatt på vegne av Lemminkainen og prevensjonshensynet best ivaretas hvis straffeansvaret ilegges det selskap som hadde styringsrett overfor de ansatte på tidspunktet for de straffbare handlingene. Dommen ble anket, og Lemminkainen ble frifunnet i lagmannsretten i mars 2008. Økokrim har anket saken til Høyesterett.

Utfordringer og tendenser

Færre og større aktører innen mange bransjer sammen med økt internasjonalisering og rask teknologisk utvikling, gjør det vanskeligere å føre tilsyn. Dette medfører økt fare for kartellvirksomhet både nasjonalt og internasjonalt.

Kriminalitet knyttet til verdipapirmarkedet

Verdipapirkriminalitet er straffbare forhold knyttet til handel med finansielle instrumenter. De mest alvorlige lovovertredselsene er markedsmanipulasjon og insidehandel. De har en strafferamme på seks år.

Bekjempelse av verdipapirkriminalitet er først og fremst rettet mot å sikre tilliten til det norske verdipapirmarkedet. Brudd på verdipapirhandelens bestemmelser undergraver børsens rolle som markeds plass for tilførsel av kapital til norsk næringsliv fra inn- og utland.

Verdipapirkriminalitet - et utvalg saker:

Dom om straffeutmåling

I januar 2007 bekreftet Norges Høyesterett en dom fra Agder lagmannsrett der en småinvestor ble dømt til ubetinget fengsel i 21 dager for å ha handlet aksjer i det børsnoterte selskap Otrum ASA på bakgrunn av informasjon som ikke var offentlig tilgjengelig. Dette var den andre dommen fra Høyesterett angående straffeutmåling ved misbruk av insideinformasjon.

Største innsidesak hittil

I slutten av 2006 tok Økokrim ut tiltale mot i alt sju personer i Norges hittil største innsidesak. Fem av de tiltalte fikk ført sin sak for retten våren 2007. Med dom av 11. juli 2007 fra Oslo tingrett ble en PR-rådgiver dømt til ti måneders fengsel for å ha lekket fortrolig informasjon fra tre børsnoterte selskaper til en investor og venn. Denne personen ble dømt til samme fengselstraff, det vil si ti måneder ubetinget fengsel, for forsettlig insidehandel i tre tilfeller og ett forsøk på forsettlig insidehandel med aksjer i selskapene VIA Travel Group ASA, Findexa Ltd og Ignis ASA. Dessuten ble han dømt for å ha tilskyndet en annen person til de samme handlingene. Også denne personen, en tidligere ansatt i et verdipapirforetak og venn av investoren, ble dømt til ubetinget fengsel i åtte måneder for insidehandel med de tre nevnte aksjene, for tilskyndelse av i alt fire andre personer samt overtredelse av egenhandelsbestemmelsene for ansatte i verdipapirforetak. To personer ble frifunnet av Oslo tingrett. Dommen er rettskraftig hva angår skyldspørsmål etter at både lagmannsretten og Høyesteretts kjæremålsutvalg nektet de domfeltes anke fremmet til lagmannsretten for andre grunner enn straffeutmåling.

Markedsmanipulasjon

I juli 2007 tiltalte Økokrim en tidligere porteføljeforvalter for flere forhold, blant annet for markedsmanipulasjon med sluttkursen på Oslo Børs i selskapet Findexa Ltd på årets siste handelsdag i 2004. Saken kom opp for Oslo tingrett i februar 2008. I mars ble forvalteren dømt til seks måneders fengsel og én million kroner i bot.

Utfordringer og tendenser

Økokrim har i løpet av 2007 foretatt en trendanalyse om økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet. Om verdipapirkriminalitet sies det der at *"utviklingen i den senere tid gir grunn til å forvente at lovbruddene i fremtiden blir mer kompliserte, utfordrende og raffinerte. Blant*

annet av denne grunn er det sannsynlig at grupper på flere personer vil stå bak overtredelser i fremtiden fremfor enkeltpersoner. Vi ser blant annet indikasjoner på at investorer samarbeider med meglere ved mer raffinert misbruk av innsideinformasjon og at informasjonsflyten blir vanskeligere å følge”.

« Miljøkriminalitet truer vårt livsgrunnlag »

Miljøkriminalitet

Miljøkriminalitet er kriminalitet som skader samfunnets fellesgoder og som i verste fall kan true vårt eksistensgrunnlag. Miljøkriminalitet deles vanligvis i fire hovedgrupper: forurensningskriminalitet, naturkriminalitet, kunst- og kulturminnekriminalitet og arbeidsmiljøkriminalitet. Miljøkriminalitet utgjør under en prosent av alle anmeldte lovbrudd, men det er store mørketall.

Bekjempelse av miljøkriminalitet er viktig fordi presset på naturen stiger i takt med vår økonomiske velstand. Samtidig påfører miljøkriminalitet samfunnet langvarige og alvorlige problemer som det er vanskelig å løse i ettertid. Miljøkriminalitet er en belastning på miljøet som kommer i tillegg til den belastningen som lovlig virksomhet utgjør. Dette bidrar til å redusere vår evne til å ha kontroll på samfunnets fremtidige forvaltning av naturressursene.

Miljøkriminalitet - et utvalg saker:

Utslipp av ammoniakk til Sandvikselven

I en høyesterettsdom ble et selskap idømt en bot på 1,2 millioner kroner for å ha sluppet ut 125 kilo ammoniakk i Sandvikselven i Bærum. Utslippet førte til omfattende fiskedød i elven.

Utslipp av kjemikalier i Mjøsa

En bedrift på Gjøvik ble ilagt en bot på ca. én million kroner for utslipp av farlige kjemikalier til luft og vann. Bedriften ble også ilagt inndragning av 250 000 kroner for besparelsen selskapet hadde hatt ved ikke å behandle kjemikaliene som spesialavfall.

Utslipp av olje i Nordsjøen

Et norsk rederi ble i desember ilagt en bot på 700 000 kroner etter to tilfeller av utslipp av olje i Nordsjøen fra selskapets skip. Utslippene skjedde i et område hvor det marine miljøet er svært sårbart. Rederiet ble også bøtelagt for manglende internkontroll i selskapet knyttet til forurensning av det marine miljø, samt mangel på iverksetting av tiltak med tanke på dette.

Forelegg til kraftverk

I mars 2007 ble et kraftlag ilagt en bot på 1,5 millioner kroner for overtredelse av vannressursloven og internkontrollforskriften. Selskapet ble også ilagt inndragning av vinning på to millioner kroner, fastsatt på bakgrunn av de utgiftene selskapet sparte ved ikke å foreta nødvendig vedlikehold av kraftverksanlegget. Ulovlig regulering av vanntilstanden til under minstevannsføringen førte til at områder nedstrøms kraftstasjonen raskt ble tørrlagt, og at et ikke ubetydelig antall yngel av laks- og sjørret døde i et nasjonalt laksevasdrag.

Brudd på arbeidsmiljøloven

En bedrift på Vestlandet ble i mai ilagt en bot på fire millioner kroner for brudd på arbeidsmiljøloven etter at tre innleide polske arbeidere døde av oksygenmangel under arbeid på et skipsverft. Etterforskningen avdekket grove brudd på bedriftens interne kontrollsystem og klare brudd på en hovedbedrifts plikt i forbindelse med samordning av HMS- arbeidet.

Utfordringer og tendenser

Politiet og påtalemyndigheten står overfor en rekke store utfordringer innenfor miljøkriminalitet. Kampen mot naturkriminalitet vil i tiden fremover dreie seg om å bevare vårt biologiske mangfold. Det biologiske mangfoldet kan bevares ved å begrense utsett/innføring av fremmede arter som er en trussel mot mangfoldet. Et eksempel på dette er rømming av oppdrettsfisk, hvor både artsmangfoldet og det genetiske mangfoldet trues.

Forurensningskriminalitet begås for eksempel der bedrifter og enkeltpersoner lar seg lokke av lettvinde løsninger, samt stor økonomisk gevinst i håndtering og transport av farlig avfall. Økt oljeaktivitet i nordområdene og en økende oljetransport langs norskekysten gir store utfordringer på dette feltet.

Innenfor kunst- og kulturminnekriminalitet er det store utfordringer knyttet til nasjonal og internasjonal handel med kunst og kulturminner. Dette er blant annet fordi det er ulike typer aktører på markedet og ulike omsetningsformer. Internett har for eksempel skapt et eget marked for denne kriminalitetsformen.

Det er også en utfordring å forsøke å stanse den kontinuerlige forsettelige og uaktsomme ødeleggelsen av våre faste kulturminner som foregår rundt om i Norge.

Innenfor arbeidsmiljøkriminalitet vil en av hovedutfordringene ligge i bekjempelsen av "sosial dumping" som økt arbeidskraft fra utlandet har medført. Økt tidspress, dårlige HMS-rutiner og krav om økonomisk gevinst hos bedriftene er med på å svekke sikkerheten og arbeidsforholdene for arbeidstakere på ulike arbeidsplasser i Norge. Dette gjelder spesielt i byggebransjen, skipsindustrien og landbruket.

Inndragning av utbytte fra straffbare handlinger

Inndragning av utbytte fra straffbare handlinger er å frata gjerningspersonene fortjenesten som er oppnådd gjennom ulike former for profittmotivert kriminalitet. Gjennom finansiell etterforskning analyseres pengestrømmer og transaksjoner for å skille de illegale inntektene fra eventuelt lovlige inntekter. Resultatet av dette arbeidet blir brukt som bevis for å danne grunnlag for inndragning.

Det er viktig å inndra utbytte av straffbare handlinger fordi målet om fortjeneste er drivkraften bak svært mange lovbrudd. Hvis kriminalitet lønner seg i praksis, vil straffens holdnings- og virkning svekkes. For allmennheten vil dette virke støtende. I tillegg vil straffereaksjonene virke mindre avskrekkende hvis en opplever at andre kan bygge opp formue basert på kriminell virksomhet. Inndragning vil i likhet med straff ha effekt både generelt og individuelt.

Inndragning - et utvalg saker:

Brasil-saken

Økokrim mottok i april 2006 en bistandsanmodning fra Brasil i forbindelse med etterforskning av en rekke nordmenn og deres selskaper i Natal, Brasil. Bistanden har i første rekke vært å klarlegge og dokumentere pengetransaksjoner fra Norge til Brasil, kartlegge pengenes opprinnelse samt analysere en rekke personers økonomi (inntekt og formue) i Norge. I tett samarbeid mellom Oslo politidistrikt, Økokrim og brasiliansk politi ble det i mai 2007 gjennomført en felles aksjon (se under om gjengprosjektet) i Norge og Brasil. Flere norske og brasilianske borgere er siktet for blant annet hvitvasking og finansielle lovbrudd. Det er i tillegg sikret eiendeler for flere ti-talls millioner kroner i Norge og Brasil. Sakene er ikke avsluttet.

Gjengprosjektet – Oslo politidistrikt

Økokrim har deltatt i det såkalte gjengprosjektet, hvor både Enheten for finansiell etterretning (EFE) og Utbytteteamet har vært engasjert i etterforskningen av pengespør i Norge og Brasil. Denne etterforskningen er rettet mot en rekke personer som anses å være tilknyttet gjengmedlemmer. Utbytteteamet har gitt bistand i form av analyser av enkeltpersoners økonomi. Sakene er ikke avsluttet.

Bistand til Kripas – organiserte vinningstyverier

Økokrim har gitt bistand til finansiell etterforskning i en sak vedrørende organiserte vinningstyverier hvor hovedmannen, sammen med to andre personer, blant annet var siktet for grovt tyveri. Biler og båter ble stjålet i Norge og Sverige og videresolgt hovedsakelig i Slovakia. Utbyttet ble helt eller delvis benyttet til innkjøp av antikviteter til en antikvitetsforretning i Oslo. Gjennom finansiell etterforskning og analyse av kontantstrømmer fremkom det at hovedmannen hadde hatt tilgang til kontanter fra ukjente kilder på til sammen ca. tre millioner kroner.

Hovedmannen ble i tingretten dømt til fengsel i fem år og seks måneder. I Borgarting lagmannsrett ble dommen satt til fem års fengsel. I tillegg ble hovedmannen dømt til å betale erstatning på 2,5 millioner kroner.

Utfordringer og tendenser

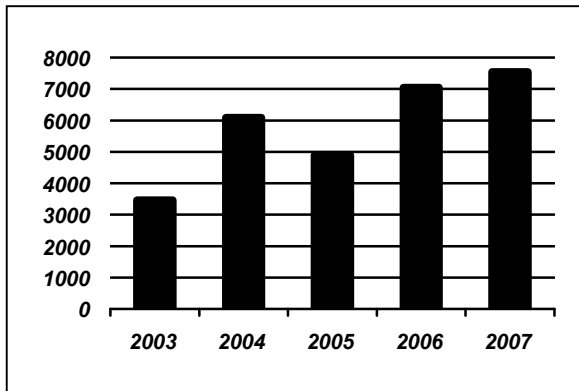
Det er fortsatt en utfordring å få politiet til å prioritere inndragning av utbytte fra straffbare handlinger. Dette skjer til tross for at man har fått bedre lovgivning på området, og at man har fått økt fokus på viktigheten av at de kriminelle ikke sitter igjen med fortjeneste fra den straffbare virksomheten. Det er også en tendens til at de kriminelle i stadig større utstrekning

benytter seg av profesjonelle hjelpere, som regnskapsførere og advokater. I tillegg opprettes det egne selskaper, og den illegale virksomheten blandes gjerne med lovlig forretningsdrift. Dette gjør det vanskeligere for politiet både å få tilgang til informasjon samt å kartlegge de reelle økonomiske forholdene som skal danne grunnlag for inndragning.

Enheten for finansiell etterretning - EFE

Enheten for finansiell etterretning ved Økokrim er Norges nasjonale enhet for finansiell etterretning, det vil si; Norges FIU (Financial Intelligence Unit). EFE skal være et kompetansesenter for spørsmål knyttet til hvitvasking, og det har som oppgave å følge med på kriminalitetsutviklingen, pleie kontakten med aktuelle samarbeidspartnere og bidra til kompetanse- og metodeutvikling i politiet og hos rapporteringspliktige etter hvitvaskingsloven.

EFEs primære oppgave er å motta og analysere rapporter om mistenkelige transaksjoner (MT-rapporter) fra rapporteringspliktige. EFE har også ansvar for behandling og formidling av finansiell informasjon som kan knyttes opp mot terrorfinansiering, jf. hvitvaskingsloven § 7. I 2007 mottok EFE til sammen 7 543 MT-rapporter.

Tabell 1: Utviklingen i antall MT-rapporter

Enheten formidler relevante opplysninger fra MT-rapporter til politiet, kontrollorganer og andre lands hvitvaskingsenheter. Informasjonen videreføres i form av anmeldelser til sentrale og lokale politiorgan, og som etterretningsrapporter og analyser.

Målet for 2007 var at EFE skulle produsere til sammen 300 rapporter og anmeldelser. Resultatet for 2007 ble 386. Av disse var 334 etterretningsrapporter og 52 anmeldelser. Rapportene bygger på informasjon fra 681 MT-rapporter. EFE mener forholdet mellom anmeldelser og etterretningsrapporter er riktig sett i lys av enhetens arbeid og målsettinger.

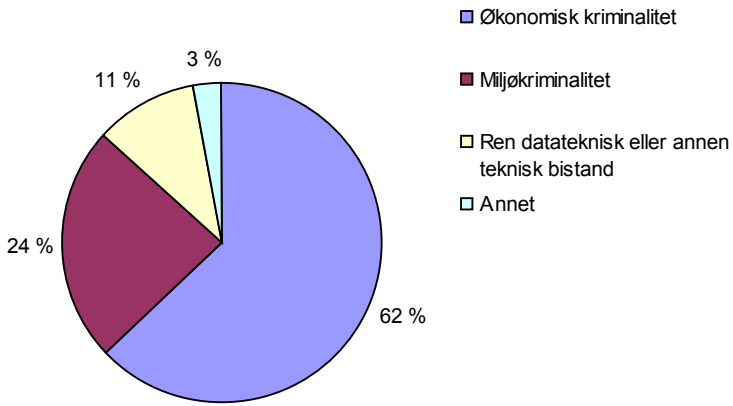
Det er opprettet en analytikerstilling ved EFE som brukes til strategisk analyse, for å kunne formidle utviklingen innenfor EFEs kriminalitetsområde. I 2007 publiserte EFE "Uformelle verdi-overføringssystemer i Norge" og "Økokrims trendrapport 2007". Rapportene bygger blant annet på informasjon fra MT-rapporter.

Våren 2007 ble politiets nye nasjonale etterretningssystem, Indicia, tatt i bruk ved Økokrim. EFE har ansvar for opplæring og administrasjon av dette verktøyet hos Økokrim. Bruk av dette systemet som sentralt verktøy for å kommunisere etterretningsinformasjon til politiet skal styrkes i 2008.

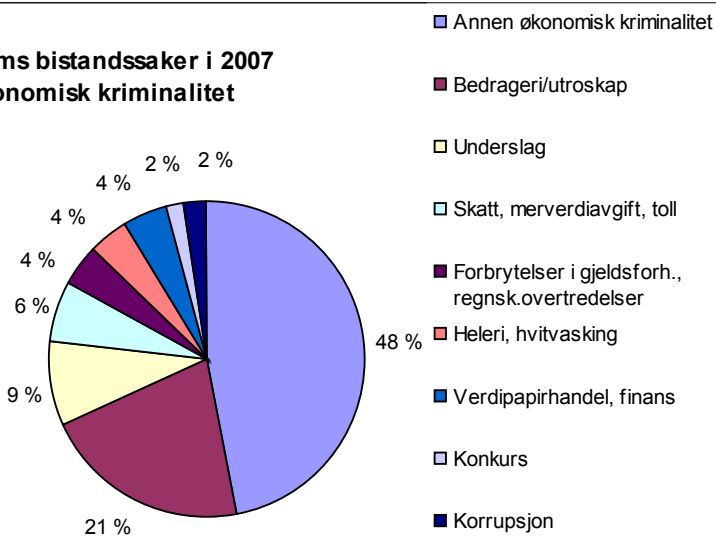
EFE har i løpet av 2007 brukt mye ressurser på utviklingen av Ask, som er et nytt IT-system for mottak og behandling av MT-rapporter. Arbeidet begynte med prosjekt ELMO (elektronisk meldingsmottak) i slutten av 2004. En rekke tjenester i Ask er helt nye i politi- og justissektoren. Det vil tas i bruk relativt avansert funksjonalitet, så som søk, varsling, visualisering, vektning ved hjelp av regelmotor samt elektronisk publisering av etterretningsinformasjon til politiet og andre. Automatisk mottak og pre-prosessering av MT-rapporter er også en vesentlig funksjon. Ask skal lanseres medio 2008.

EFE gir ut en egen årsrapport. Der finnes blant annet oversikt over statistikk for MT-rapporter, eksempler på MT-rapporter som har ført til domfellelse og etterretningsrapporter. Rapporten fås ved henvendelse til Økokrim og ligger på www.okokrim.no og www.hvitvasking.no, under "Publikasjoner".

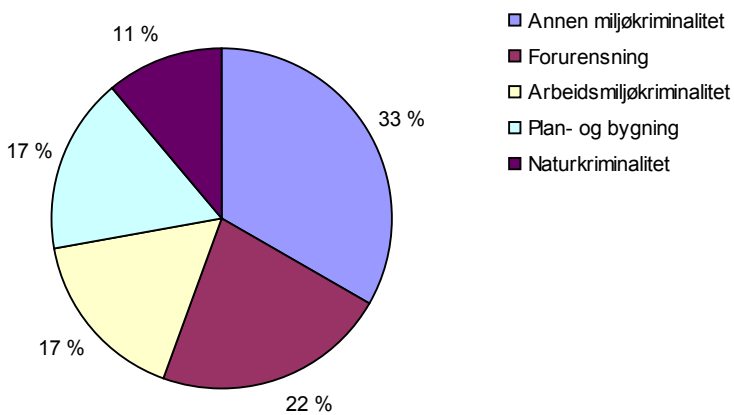
Økokrims bistandssaker i 2007

Økokrims bistandssaker i 2007
Økonomisk kriminalitet

Økokrims bistandssaker i 2007
Miljøkriminalitet

Saker Økokrim bistår andre med

Økonomiske straffesaker og miljøkriminalitet skal i utgangspunktet etterforskes ved lokalt politidistrikt. Økokrim kan etter anmodning fra politidistriktet yte bistand til den lokale etterforskingen.

Bistandsteamet

Ved Økokrim er det et eget bistandsteam som kun har som formål å yte bistand til lokale politidistrikt og særorgan. Bistandsteamet har etterforskere med politi- og revisorbakgrunn. Teamet yter bistand i alle faser av etterforskingen og til dom er avsagt. Typiske bistandssaker kan være større bedragerisaker, konkurssaker, korrupsjonssaker og fiskerikriminalitet.

Bistandsteamet er blant annet ansvarlig for å arrangere to årlige fagseminar for alle økoteamene i politidistriktene. Teamet har også annen opplæringsvirksomhet, og gjennomførte i 2007 blant annet flere kurs for Fiskeridirektoratet.

De andre teamene ved Økokrim gir også bistand innen sine fagområder, både gjennom etterforsking og rådgivning.

Økokrims bistand til politidistriktene i konkrete saker skal ikke bare bidra til å løse sakene, men også medvirke til at politidistriktene bygger opp egen kompetanse som beholdes og vedlikeholdes slik at de etter hvert kan behandle flere saker selv.

Bistandsteamet - et utvalg saker:

Screen-saken – bistand til Nord-Trøndelag politidistrikt

Saken startet ved en anmeldelse fra Fylkesskattekontoret mot selskapet Screen Communication AS. Anmeldelsen gjaldt skatteunndragelser. Etterforskingen endte med at en person i selskapet ble tiltalt for grov utroskap, og to personer ble tiltalt for grov utroskap og korrupsjon. To av personene er dømt til henholdsvis fem måneder og to års ubetinget fengsel. Begge ble idømt inndragning. Saken mot den tredje personen er foreløpig utsatt.

PlexPay-saken – bistand til Sør-Trøndelag politidistrikt

Saken startet ved at Enheten for finansiell etterforsking (EFE) ved Økokrim sendte en melding til Skattekrimenheten i Nord- og Midt-Norge, som senere sendte en anmeldelse til Sør-Trøndelag politidistrikt. Etterforsking ble igangsatt, og underen aksjon i saken ble det beslaglagt verdier og kontrakter for ca. 40 millioner kroner.

PlexPay var en moderne internett-basert pyramide (med aksjespill og investeringsdel), og på aksjonstidspunktet var det innbetalt totalt 200 millioner kroner fra de forskjellige medlemmene.

To av de ni tiltalte i saken ble frifunnet i Trondheim tingrett, mens hovedmannen fikk ubetinget fengsel i to og et halvt år. Vedkommende ble domfelt etter lotteriloven. Denne saken er anket.

“Kebab-saken” – etterforskningsprosjekt på østlandsområdet

I samarbeid med Oslo, Vestfold og Østfold politidistrikt har Bistandsteamet avgitt en etterforsker i den såkalte “Kebab-saken”. Saken gjaldt ulovlig tilvirking og omsetning av kjøttfarse til bruk i kebab. Det er brukt utradisjonelle etterforskningsmetoder i saken, som ut fra omfang og organisering betegnes som organisert kriminalitet. Det er sju tiltalte i saken, og rettsaken startet i januar 2008. Dom faller i april.

Kompetanseorganet Økokrim

Økokrim driver en omfattende ekstern opplærings- og opplysningsvirksomhet i form av foredrag og innlegg på møter, konferanser og seminarer. Slike opplærings- og informasjonstiltak har også en forebyggende virkning. Noen medarbeidere ved Økokrim skriver også fagartikler, -bøker og debattinnlegg. Mange av medarbeiderne ved Økokrim deltar som kursledere og forelesere på fagområder som er knyttet til deres arbeid ved enheten. Blant annet underviser flere av Økokrims medarbeidere ved Politihøgskolen og for skatteetaten, næringslivet og andre samarbeidspartnere.

Utover dette benyttes Økokrims hjemmeside aktivt til å legge ut informasjon om dommer og andre nyheter, samt til å informere om og advare mot ulike former for kriminalitet (for eksempel "Nigeria-bedragerier", investeringsbedragerier og ulike former for nettsvindel). Økokrims kommunikasjonsrådgiver koordinerer sammen med desken Økokrims informasjonsvirksomhet. Kommunikasjonsmedarbeideren besvarer og videreformidler henvendelser fra pressen, og desken besvarer blant annet henvendelser fra personer som har blitt utsatt for bedrageriforsøk. Informasjon om den enkelte straffesak gis i stor grad av påtaleansvarlig, mens uttalelser om policysspørsmål som regel gis av ledelsen.

Innenfor Økokrims områder har vi i 2007 blant annet:

- undervist ved Oslo politidistrikts trainee-prosjekt
- arrangert fagseminar for økoteamene
- arrangert fagseminar om miljøkriminalitet for statsadvokater og miljøkoordinatorer og miljøjurister i politidistriktene
- undervist og vært sensorer på Politihøgskolens studium i bekjempelse av økonomisk kriminalitet
- gjennomført og undervist på kurs i avhørsteknikk for blant annet bistandsrevisorer og politirevisorer
- holdt foredrag for revisorstudenter ved Norges Handelshøgskole, BI og Høgskolen i Agder
- deltatt på regionalt fagseminar om gjeldskapitlet for Skatteetaten i Stavanger
- undervist Fiskeridirektoratets kontrollører
- arrangert fagseminarer om oppdrettskriminalitet for politi, påtalemyndighet og forvaltningen
- holdt foredrag om miljøkriminalitet på flere påtalemøter
- undervist om miljøkriminalitet på Politihøgskolen
- undervist på samling for skattetrekkskontrollører
- arrangert fagseminar om samarbeidsformer med kontrollatene for Skattekrimenheten
- deltatt på seminarer om bobehandling og gjeldskapitlet i regi av Konkursrådet i Bodø og på Lillehammer
- deltatt på seminar om regnskapsmanipulasjon i regi av Skatteetaten region øst
- holdt foredrag om flere temaer innenfor økonomisk kriminalitet på Oslo ligningskontors årlige fagseminar
- holdt foredrag om revisors straffeansvar for Norsk ØkoForum
- arrangert regionalt seminar om finansiell etterretning og etterforskning for Hordaland politidistrikt og rapporteringspliktige fra finanssektoren
- holdt foredrag om hvitvasking og rapporteringsplikten etter hvitvaskingsloven for ulike rapporteringspliktige grupper
- holdt foredrag om hvitvaskingsloven og rapporteringsplikten for revisorer på Revisorforeningens fagkonferanser
- holdt innlegg på regionale samlinger i regi av Politidirektoratet om blant annet menneskesmugling
- utarbeidet infosiden www.hvitvasking.no sammen med Kredittilsynet
- utgitt tidsskriftet *Miljøkrim*, tre ganger årlig

« Alle har et samfunnsansvar, og bør si ifra om straffbare handlinger »»

Nasjonalt og internasjonalt samarbeid

Nasjonalt

I Norge samarbeider Økokrim tett med ulike kontrollorgan, både i generelle spørsmål og i konkrete saker. Ledelsen ved Økokrim har faste, halvårlige møter med ledelsen i Kredittilsynet, Skattedirektoratet, Toll- og avgiftsdirektoratet, Konkurransetilsynet, Kripes og Politiets sikkerhetstjeneste. I tillegg har vi kontakt med andre kontrollorgan på mindre regelmessig basis. Økokrim arbeider også, gjennom møter og foredrag, med å forbedre kontakten mellom økoteamene i politidistriktene og de lokale kontrollorganene og andre naturlige samarbeidspartnere. I 2007 har vi blant annet deltatt i prosjektet "Stopp nettsvindel" i regi av Forbrukerombudet.

Internasjonalt

Økonomisk kriminalitet skjer i stadig større grad på tvers av landegrensene. Etterforskning av komplekse saker med forgreninger til utlandet forutsetter at Økokrim har kontakt og samarbeid med utenlandske politimyndigheter. I tillegg til samarbeid i konkrete saker deltar Økokrim i internasjonalt samarbeid av mer generell karakter på ulike områder, blant annet gjennom Interpol, Europol, OECD, GRECO (Group of States against Corruption) og FATF (Financial Action Task Force). FATF har som formål å styrke det internasjonale samarbeidet for å bekjempe hvitvasking av utbytte fra straffbare handlinger. I 2007 har Økokrim blant annet deltatt på nordisk økokonferanse, i Egmont Group (samarbeid mellom nasjonale hvitvasking-senheter) og representert norsk politi i Interpols arbeidsgruppe mot hvitvasking og terrorfinansiering.

Når det gjelder miljøkriminalitet, har Økokrim i 2007 blant annet vært representert i ekspertgruppen for bekjempelse av miljøkriminalitet i Østersjø-landene (Baltic Sea Task Force). Formannskapet er nå overlatt til Sverige. Økokrim har også vært representert i North Sea Network i arbeidet med regelverk og lovhåndheving når det gjelder forurensing fra skip i Nordsjøen. I tillegg har Økokrim deltatt i Impel-TFS, et nettverk som håndterer regelverket rundt grensekryssende transport av farlig avfall. Utover dette har Økokrim også ledet en prosjektgruppe i Interpol som i 2007 ferdigstilte et arbeid med straffeutmåling i miljøsaker.

« Mange av sakene våre har forgreninger til utlandet »

Økokrim

Økokrim

Postadresse: Postboks 8193 dep, 0034 Oslo

Besøksadresse: C.J. Hambros plass 2 B, 0164 Oslo

Telefon sentralbord: 23 29 10 00

Jourtelefon: 95 29 60 50

Tipstelefon/Desken: 23 29 11 00

Telefaks: 23 29 10 01

E-post: okokrim@okokrim.no,

desken.okokrim@politiet.no

efe.okokrim@politiet.no

Nettsider: www.okokrim.no, www.politi.no/okokrim

www.riksadvokaten.no

EFEs kontakttelefon: 23 29 14 05

EFEs telefaks: 23 29 11 01